

فصلنامه تخصصی اطلاع‌رسانی در حوزه نقد و تصحیح متون، نسخه‌شناسی و ایران‌شناسی

دوره سوم، سال سوم، شماره سوم و چهارم، پاییز - زمستان ۱۳۹۷ [انتشار: پاییز ۱۳۹۹]

سرمسخر: اندر نگاهداشت جانب اهل وفا • تلفظ صامت‌های عربی «ض» و «ظ» در زبان فارسی / علی‌اشرف صادقی • درباره تاریخ تألیف نزهة المجالس جمال‌الدین خلیل شروانی و نمونه خط شمس‌الدین جونی اول / عبداللّٰه شیخ‌الحکامی • رباعیات خیتام، بررسی دستنویس محمد قوام / سید علی میرافشلی • نسخه‌های تازه‌یافت از معدن‌الذکر در مجارستان / عارف نوشاهی • اشعار کافی ظفر در سفینه صائب / محسن ذاکر‌الحسنی «پوند» • ابیاتی نویافته از آفرین‌نامه ابوشکور بلخی / سید محمدحسین حکیم • شهید بلخی، شاعر و فیلسوف هم‌عصر رازی / فرانسوا بلوا، ترجمه: میرسالار رضوی • یادگار تصویری چاپ سنگی زیارت کربلای معلى / علی بودری • دگرگونی دو وزن دوری‌شده، بررسی تاریخی و تحلیل موسیقایی / بهرام بنائی • معرفی و تصحیح فرسنامه‌ای کهن / یاسین اسماعیلی • ترجمه‌ای کهن از قصیده نوبه ابوالفتح بستی / فاطمه شاملو • مجله مولانا رومی (جلد ۲۰، ۲۱) / مجالدین کیوانی • شعر تغزلی فارسی در دوران کلاسیک، ۸۰۰-۱۵۰۰: غزل، قصیده و رباعی / مجالدین کیوانی • دستور الملوک میرزا رفیعا با ملاحظاتی درباره دو متن مشابه آن / علی صفری آق‌قلعه • نگاهی به فرهنگنامه توصیفی پزشکی در شعر کهن فارسی / اکبر حیدرانی • نگاهی به تصحیح خلاصه الاشعار و زیادة الافکار (بخش قزوین، گیلان و دارلرز و نوا) / مرتضی موسوی • نقد و بررسی دیوان اشعار شهاب‌الدین عمیق بخارایی / محسن شریفی صحنی • مروری بر کتاب ان‌لئون در عرصه علم و سیاست / هدیه رهبری • ریشه‌شناس چه می‌کند؟ (۵) / ستایش دشتی • آثار پیکوی ابراهیم افندی / نصرالله صالحی • چند نکته درباره ابوعلی تیرانی (تیرانی) / اکبر نعمی • ابوعلی تیرانی، صاحب کتاب المصداق / سید احمدرضا قائم‌مقامی • عبید با عبید زاکانی، درنگی بر اشعار منسوب به عبید در مجموعه لطایف و سفینه ظریف / فرنام حقیقی • خودنقادی، ذیلی بر مقاله پیشین نگارنده / محسن شریفی صحنی

فهرست

سر سخن

اندر نگاهداشت جانب اهل وفا..... ۴-۳

جستار

تلفظ صامت‌های عربی «ض» و «ظ» در زبان فارسی / علی‌اشرف صادقی..... ۱۲-۵
 درباره تاریخ تألیف نزهة المجالس جمال‌الدین [خلیل شروانی و نمونه خط شمس‌الدین
 جوینی اول / عمادالدین شیخ‌الحکمایی..... ۱۵-۱۳
 رباعیات خیتام، بررسی دستنویس محمد قوام / سیدعلی میرافضلی..... ۲۲-۱۶
 نسخه‌ای تازه یافت از معدن الدرر در مجارستان / عارف نوشاهی..... ۲۶-۲۳
 اشعار کافی ظفر در سفینه صائب / محسن ذاکر الحسینی «پرنده»..... ۲۸-۲۷
 ابیاتی نویافته از آفرین نامه ابوشکور بلخی / سید محمدحسین حکیم..... ۳۲-۲۹
 شهید بلخی، شاعر و فیلسوف هم عصر رازی / فرانسوا دیلو؛ ترجمه: میرسالار رضوی..... ۳۹-۳۳
 یادگار تصویری چاپ سنگی زیارت کربلای معلی / علی بوذری..... ۴۵-۴۰
 دگرگونی دو وزن دوری شده، بررسی تاریخی و تحلیل موسیقایی / بهراد بنائی..... ۵۸-۴۶
 معرفی و تصحیح فرسنامه‌ای کهن / یاسین اسماعیلی..... ۷۱-۵۹
 ترجمه‌ای کهن از قصیده نونیه ابوالفتح بستی / فاطمه شاملو..... ۸۲-۷۲

نقد و بررسی

مجله مولانا رومی (جلد نهم، ۲۰۲۰م) / مجالدین کیوانی..... ۸۸-۸۳
 شعر تغزلی فارسی در دوران کلاسیک، ۸۰۰-۱۵۰۰: غزل، قصیده و رباعی / مجالدین کیوانی..... ۹۴-۸۹
 دستور الملوک میرزا رفیعاً با ملاحظاتی درباره دو متن مشابه آن / علی صفری آق‌قلعه..... ۱۰۹-۹۵
 نگاهی به فرهنگنامه توصیفی پزشکی در شعر کهن فارسی / اکبر حیدریان..... ۱۱۶-۱۱۰
 نگاهی به تصحیح خلاصه الاشعار و زیادة الافکار (بخش قزوین، گیلان و دارالمرز و نواحی آن) / مرتضی موسوی.....
 نقد و بررسی دیوان اشعار شهاب‌الدین عمیق بخارایی / محسن شریفی صحرایی..... ۱۳۴-۱۲۹
 مروری بر کتاب ان‌لمتون در عرصه علم و سیاست / هدیه رهبری..... ۱۳۶-۱۳۵

پژوهش‌های دبایستی

ریشه شناس چه می‌کند؟ (۵) / ستایش دشتی..... ۱۴۱-۱۳۷

ایران «متون و منابع عثمانی» (۲۰)

آثار پیجوی ابراهیم افندی / نصرالله صالحی..... ۱۴۴-۱۴۲

درباره نوسازی پشین

چند نکته درباره ابوعلی تیزانی (تیزانی) / اکبر نحوی..... ۱۴۷-۱۴۵
 ابوعلی تیزانی، صاحب کتاب المصادر / سیداحمد رضا قائم مقامی..... ۱۵۰-۱۴۸
 عبید یا عبید زاکانی، درنگی بر اشعار منسوب به عبید در مجموعه لطایف و سفینه ظرایف /
 فرزام حقیقی..... ۱۶۲-۱۵۱
 خودانتقادی، ذیلی بر مقاله پیشین نگارنده / محسن شریفی صحرایی..... ۱۶۴-۱۶۳

بسم الله الرحمن الرحيم

۸۴ - ۸۵

فصلنامه اطلاع‌رسانی در حوزه نقد و تصحیح
 متون، نسخه‌شناسی و ایران‌شناسی
 دوره سوم، سال سوم، شماره سوم و چهارم
 پاییز - زمستان ۱۳۹۷ [انتشار: پاییز ۱۳۹۹]

صاحب امتیاز:

مؤسسه پژوهشی میراث مکتوب

مدیر مسئول و سردبیر: اکبر ایرانی

معاون سردبیر: مسعود راستی‌پور

مدیر داخلی: یونس تسلیمی پاک

طراح جلد: محمود خانی

چاپ دیجیتال: میراث

نشانی مجله:

تهران، خیابان انقلاب اسلامی، بین خیابان دانشگاه و
 ابوریحان، ساختمان فروردین، شماره ۱۱۸۲، طبقه دوم.

شناسه پستی: ۱۳۱۵۶۹۳۵۱۹

تلفن: ۶۶۴۹۰۶۱۲

دورنگار: ۶۶۴۰۶۲۵۸

www.mirasmaktoob.ir

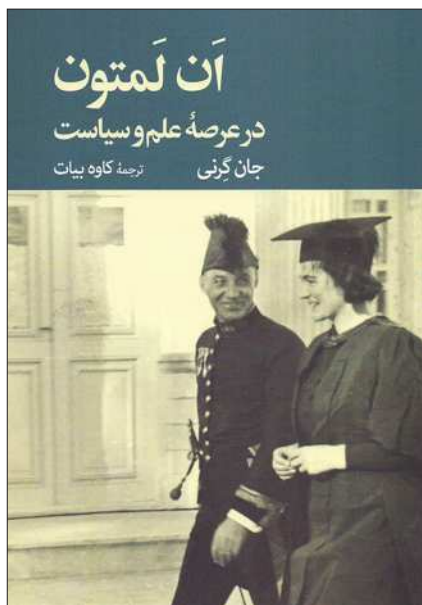
gozash@mirasmaktoob.ir

بها: ۲۵۰,۰۰۰ ریال

روی جلد: شاهنامه فردوسی، نسخه تهیه شده برای
 ابراهیم میرزا تیموری، بی تا [میان ۸۱۷ - ۸۳۸ ق.]،
 به نشانی MS. Ouseley Add. 176-017r در کتابخانه بادلین.

تصویر خط بسمله

از نسخه کتابخانه John Rylands

مروری بر کتاب «ان لمتون در عرصه علم و سیاست»

هدیه رهبری

hrahbari.02@gmail.com

یادگیری متون فارسی و عربی و تحقیقات اسلامی گذراند و با مطالعه سفرنامه‌های مشرق‌زمین، سفر به ایران را در سال ۱۹۳۴ برای خود رقم زد؛ سفری که دو ماه به طول انجامید و بخش عمده آن در اصفهان گذشت و همین امر او را به جوانب گوناگون این سرزمین و مردمش علاقه‌مند ساخت.

او در مدرسه مطالعات شرقی لندن موضوع رساله دکتری خود را «سازمان اجتماعی ایران در مراحل نخست سلجوقی» انتخاب کرد و این موضوع زمینه سفر دوباره او به ایران را برای پژوهش در اصناف اسلامی مهیا ساخت. او این بار علاوه بر اصفهان به شهرها و ولایات دیگر نیز سفر کرد و بر رسوم، گویش‌ها و لهجه‌های آن مناطق متمرکز شد و همین سرآغاز دلبستگی بی‌پایان او به ایران و زبان فارسی گردید.

پس از مرآوده بیشتر با مردم و زندگی در کنار آنان، با سنی کمتر از سی سال، به پیشنهاد سفیر بریتانیا در تهران، در بخش تبلیغات و مطبوعات سفارت بریتانیا مشغول به کار شد. این مقطع مهمی در دوران اقامت او در ایران بود، چرا که پس از آن، ان لمتون در چگونگی حضور بریتانیا در ایران نقش پررنگی ایفا کرد. او با سلاح قدرتمندی که در تبلیغات داشت برای بخش فارسی رادیو بی‌بی‌سی

ان لمتون در عرصه علم و سیاست. جان گرنی. ترجمه کاوه بیات. تهران: جهان کتاب، ۱۳۹۸ ش. ۱۴۰ ص.

ان کاترین سویینفورد لمتون (۱۹۱۲-۲۰۰۸) از شرق‌شناسان و ایران‌شناسان برجسته بریتانیایی است که علاوه بر جایگاه رفیع علمی، سیاست‌مداری توانا و باذکات بود. به همین مناسبت، مقاله بلند جان گرنی از حیات شغلی و علمی او (۲۰۱۳) در کتابی با عنوان ان لمتون در عرصه علم و سیاست با ترجمه کاوه بیات به چاپ رسیده است. اهمیت این کتاب کم‌حجم زمانی بیشتر آشکار می‌شود که بدانیم تعداد کمی از آثار و تحقیقات لمتون در این سال‌ها به فارسی برگردانده شده و شاید به همین علت، سالیان متمادی نقش و نفوذ او، در مقام یک ایران‌شناس، محقق زبان فارسی و عربی و کارمند سفارت بریتانیا در تهران، از نظر بسیاری از ایرانیان پوشیده مانده است.

او استاد زبان فارسی و تاریخ ایران بود که در تمام وقایع این سرزمین، از پایان جنگ جهانی دوم تا انقلاب اسلامی، ناظر و حاضر بود؛ تا جایی که نقش و تأثیر او گاهی تا سرحد افسانه‌هایی غلوآمیز پیش می‌رود. ان لمتون راهی متفاوت از پیشه خانوادگی‌اش را پیمود و در سال‌های دهه ۱۹۳۰ میلادی، سلسله آموزش‌هایی را برای

مطالبی در باب بی کفایتی و سوء استفاده رضا شاه از قدرت ارائه کرد و در واقع، توصیه او بر یکی از حوادث مهم ایران در دوران اشغال تهران توسط متفقین که منجر به استعفای رضا شاه در سال ۱۹۴۱ م/ ۱۳۲۰ ش شد، تأثیر گذار بود. او با وسعت اختیاراتش در سفارت و رادیو بی بی سی و مجموعه ای از ارتباطات گسترده بانویسندگان و روشنفکران و اعضای حزب توده، در مجلس، تعیین ترکیب کابینه و حتی نصب نخست وزیر نقش فوق العاده ای داشت. گرچه او مخالف همکاری برای سرویس اطلاعاتی و امنیتی بریتانیا بود، ولی بسیاری از تصمیمات و اقداماتش در این چارچوب جای می گرفت.

اندیشه اولیه کتاب زارع و مالک در ایران، که باعث شهرت علمی لمتون شد، در پاییز ۱۹۴۷ رقم خورد. او بر آن شد تا تحقیقی در زمینه نظام ارضی در ایران و تحولات تاریخی آن ترتیب دهد و همین هدف او را دوباره تا سال ۱۹۴۹ در ایران مستقر کرد و به بسیاری از مناطق و روستاهای این سرزمین پهناور کشاند. این کتاب اثری کلاسیک و مرجعی در تاریخ زندگی روستایی در ایران است.

لمتون در جریان بحران نفت و نزاع ایران و بریتانیا بر سر ملی شدن نفت نیز نقش آفرین بود و در راستای منافع دولت بریتانیا، محمد مصدق را مانعی در مسیر توافق می دید و برکناری و سقوط دولت وی را ضروری می دانست؛ البته به تأکید نویسنده، نمی توان لمتون را معمار کودتای ۱۹۵۳ م/ ۱۳۳۲ ش یا عامل اصلی و مستقیم سقوط دولت مصدق دانست.

او تا سال ها در سفرهای بلندمدتش به ایران و یا دور از ایران با بسیاری از عالمان ایرانی همچون محمدعلی فروغی، علی اکبر دهخدا و سید حسن تقی زاده ارتباط داشت و برای آنان احترام زیادی قائل بود. او در کنار مسئولیت های سیاسی، همچنان در موضوع مورد علاقه اش، یعنی اصلاحات ارضی، به پژوهش و تکمیل آرای خود ادامه می داد و از سوی دیگر، به تدریس در حوزه مطالعات قرون میانه اسلامی و انتشار مجموعه مقالات اندیشه های سیاسی در اسلام می پرداخت. همچنین تا پایان خدمتش در دانشگاه، مدرس زبان

فارسی در همه سطوح بود و کتاب دستور زبان فارسی خود را به نوآموزان و دانشجویان زبان فارسی و دوره میانه می آموخت. دوران بازنشستگی او با انقلاب اسلامی ایران مصادف بود. وی پس از انقلاب فقط یک بار به ایران سفر کرد و جز درباره وضع جامعه مسیحیان در ایران، هیچ اظهار نظر عمومی نداشت.

ان لمتون با سکوت و دقت نظر رمزآلود خود تمام سال های جوانی و سپس کهن سالی خود را به تحقیق، تعلیم و ثبت دیده ها و شنیده ها و جزئیات فرهنگ پیرامونش گذراند؛ همان چیزی که کمبود آن در تاریخ نویسی ایران همواره مشهود بوده است. حجم اندک این کتاب و محدود آثار ترجمه شده از این ایران شناس برجسته، که حیات حرفه ای خود را در راه علائق و البته منافع دولت متبوعش صرف کرد، نشان می دهد که ما از او و هم قطاران او در پژوهش، ثبت و ضبط اسناد و خاطرات بسیار دور هستیم و چه بسا هنوز زوایای پیدای پنهان تاریخ سرزمین خود را به اندازه آن شرق شناسان و پژوهندگان غربی نکاویده ایم.

ترجمه کتاب ان لمتون در عرصه علم و سیاست جزوه ای مختصر و مفید از شرح فعالیت ها و روابط حرفه ای لمتون با معرفی آثار منتشر شده او به انگلیسی و فارسی و یادداشت ها و تصاویر او در ۱۴۰ صفحه است که انتشارات «جهان کتاب» آن را در سال ۱۳۹۸ به چاپ رسانده است.

گزارش